

ΣΧΕΣΕΙΣ ΤΩΝ ΔΗΜΩΔΩΝ
ΠΑΡΑΔΟΣΕΩΝ
ΤΩΝ ΝΕΩΤΕΡΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ
ΠΡΟΣ ΤΗΝ
ΕΛΛΗΝΙΚΗΝ ΜΥΘΟΛΟΓΙΑΝ,
ὑπὸ
ΦΡΑΓΚΙΣΚΟΥ ΛΕΝΟΡΜΑΝ.
—
MONOGRAPHIE
DE LA VOIE SACRÉE ⁽¹⁾,

Ἐν Παρισίοις, 1864, σελίδι 396.

Παραβάλλει ὁ συγγραφεὺς τὰς δημώδεις παραδόσεις τῆς νεωτέρας Ἑλλάδος πρὸς τὴν Ἑλ. Μυθολογίαν· ἐπιφέρει δὲ ἐν ὑποσημειώσει τὰς ἐξῆς παρατηρήσεις.

Εἶναι περίεργον, λέγει, μετὰ τὰς ὁμοιότητας ταύτας ν' ἀπάντᾳ τις εἰς τὰς δημώδεις παραδόσεις τῆς νεωτέρας Ἑλλάδος

(1) Τοῦ πονήματος τούτου ἐξεδόθησαν τριακόσια μόνα ἀντίτυπα, ἅτινα δὲν πωλοῦνται, ἀλλὰ δωροῦνται παρὰ τοῦ συγγραφέως.

τὴν ἱστορίαν μάχης τινὸς, πολὺ ὁμοιαζούσης πρὸς τινὰς τῶν γιγαντομαχιῶν σκηνὰς καὶ ἀντικαθιστώσης τὸν μῦθον τῆς ἀρπαγῆς τῆς Περσεφόνης κατὰ τι τῶν μερῶν ἐκείνων, κατὰ τὰ ὅποια οἱ ἀρχαῖοι ἔθετον τὴν σκηνὴν τοῦ θεάτρου.

Τὸ βάραθρον διὰ τοῦ ὁποίου ὁ Ἀρωάνιος ποταμὸς ἀποσπᾶται τῆς λίμνης τοῦ Φενεοῦ, καὶ τὸ ὅποιον ἀποδίδεται ὑπὸ τοῦ Θεοφράστου, Διοδώρου τοῦ Σικελιώτου, τοῦ Στράβωνος καὶ τοῦ Πλινίου εἰς σεισμόν τινα τῆς γῆς, ἐθεωρεῖτο ὑπὸ τῶν ἐντοπίων, κατὰ τὸν Κόνωνα, ὅτι ἠνοίχθη ὑπὸ τοῦ Ἄδου, βυθισθέντος διὰ τοῦ μέρους ἐκείνου εἰς τὰ ἔγκατα τῆς γῆς, καὶ φέροντος μεθ' ἑαυτοῦ τὴν Κόρην.

Διὸ ἰδοὺ τί διηγοῦνται καὶ σήμερον ἔτι οἱ ποιμένες καὶ οἱ χωρικοὶ τῶν πέριξ ἐκεῖ μερῶν (Dodwell, *Tour in Greece*, t. II, p. 440). «Ὁ Διάβολος (ὅστις εἰς τὰς δημώδεις παραδόσεις ἀναπληροῖ συνεχέστατα τὰς ἀρχαίας χθονίους δυνάμεις) ἦλθεν ἡμέραν τινὰ εἰς διαπληκτισμοὺς μετὰ τινος βασιλέως, κατοικοῦντος τὸν Φενεόν. Τοὺς διαπληκτισμοὺς ἐπηκολούθησε μάχη τρομερὰ, καθ' ἣν ἡ νίκη ἔμενεν ἐφ' ἱκανὸν χρόνον ἀμφιῤῥεπῆς μεταξὺ τῶν διαμαχομένων. Ὁ μὲν βασιλεὺς ὑπερησπίζετο ἑαυτὸν δι' ὀλοκλήρων μεγάλων βράχων· ὁ δὲ Διάβολος προσέβαλλεν αὐτὸν διὰ λιπωδῶν σφαιρῶν πεपुरακτωμένων. Ἐπὶ τέλους μία τῶν σφαιρῶν τούτων ἠυστόχησε τὸν βασιλέα, διαδοῦσα τὸ πῦρ εἰς τε τὸ σῶμα καὶ τὰ ἐνδύματα αὐτοῦ. Νικητῆς ὁ Διάβολος συνέλαβεν αὐτὸν καὶ τὸν καθεῖλκυσε πάραυτα καὶ δι' ἀκαταμαχίτου ταχύτητος ἐν ταῖς ὑπογείοις αὐτοῦ κατοικητηρίοις, διανοίγων ἐν ταῖς βράχοις τὸ χάσμα ἐν ᾧ τὰ ὕδατα βυθίζονται σήμερον.»

Οὐδεὶς ἐσπούδασεν εἰσέτι ἀρκούντως τὰς χωρικὰς παραδόσεις τῆς νεωτέρας Ἑλλάδος, καὶ κακῇ τύχῃ ὁ χρόνος παρῆλθεν

ἀνεπιστρεπτὶ πρὸς τὴν ἐργασίαν ταύτην· διότι αἱ ἀρχαῖαι παραδόσεις, τὰς ὁποίας ὁ λαὸς πρὸ αἰώνων εἶχε διατηρήσει δογματικῶς ἐν τῇ αὐτοῦ ἀμαθείᾳ, καὶ τὰς ὁποίας διηγεῖτο κατὰ τὰς φυλακὰς τῶν χωρίων, ἢ καὶ περὶ τὰς πυρὰς τῶν ποιμένων, ἐξαλείφονται ὁσημέραι τῇ προόδῳ τῆς παιδείας.

Πρὸ εἰκοσαετίας ἠδύνατό τις νὰ συλλέξῃ τὸ πενταπλάσιον ἢ ἑξαπλάσιον παρ' ὅσας σήμερον τῶν τοιούτων παραδόσεων. Καὶ ἂν ἀφήσῃ τις νὰ διέλθῃ μία εἰσέτι δεκάς ἐτῶν μὴ ἀσχολούμενος εἰς τοῦτο, οὐδεμιᾶς αὐτῶν ἢ μνήμη θέλει διατηρηθῇ! Καὶ ἐν τούτοις αὗται εἶναι ἄξιαι τῆς καθόλου τῶν πεπαιδευμένων προσοχῆς. Ὁ διάσημος Ἰάκωβος Γρίμμ ἐν τῇ Γερμανικῇ αὐτοῦ μυθολογίᾳ κατέδειξε διὰ πειστικωτάτων παραδειγμάτων τὸ ὠφέλιμον τῶν μέχρις ἡμῶν διασωθεισῶν χωρικῶν παραδόσεων πρὸς ἀναγνώρισιν τῶν ἀρχαίων θρησκευτῶν· διότι, ὅπως κατορθώσῃ τὴν ἀνανέωσιν τῆς μυθολογίας τῶν ἀρχαίων Γερμανῶν, μετέσχε μεγάλου μέρους παραδόσεων τῶν χωρικῶν τῆς Γερμανίας.

Ἐν Ἑλλάδι, ἂν καὶ ἔχομεν πρὸς τὰς θρησκευτικὰς κατανοήσεις τῆς ἐποχῆς τῶν ἐθνικῶν πλῆθος ἀρχαίων μνημείων, ἅτινα ἐν τῇ Γερμανίᾳ δὲν ὑπῆρχον, καὶ ὅμως αἱ προλήψεις καὶ αἱ σωζόμεναι εἰσέτι δημῳδὲς παραδόσεις δὲν πρέπει νὰ περιφρονῶνται. Ὅλοι σχεδὸν οἱ ἀρχαῖοι μῦθοι ἐνυπάρχουσιν ἐν αὐταῖς· ὅλαι περίπου αἱ βάσεις, τὰς ὁποίας ἐν τοῖς θυσιαστηρίοις ἐδίδασκον, ἔχουσιν ἐν αὐταῖς τὴν ἑαυτῶν ἑκφρασιν· ὑφίσταται μόνον ἐλαχίστη τις παραποίησης μετὰ τινων μεταλλαγῶν τῶν ὀνομάτων καὶ τῶν ἐξωτερικῶν λεπτομερειῶν, αἵτινες εὐκόλως διαγινώσκονται· ἀλλ' ἡ καθόλου βάση εἶναι σχεδὸν ἡ αὐτή.

Παρουσιάζονται ἐνίοτε ἡμῖν οἱ μῦθοι ἐν ταῖς παραδόσεσι.

ταύταις μετὰ ἐπιτετηδευμένων μεταβολῶν, παρεχουσῶν αὐτοῖς πιθανότητα ἀρχαιοτέρας ἐποχῆς, καὶ συμφωνοτέρας πρὸς τὴν ἀρχικὴν καὶ πρότυπον βάσιν ἢ πρὸς τοὺς ποιητὰς τῆς κλασικῆς ἐποχῆς.

Πρὸ πολλοῦ ἤδη οἱ φιλόλογοι (μετὰ τὸν ποιητὴν Ἀθανάσιον Χριστόπουλον) κατέδειξαν τὴν ἀναλογίαν τῆς ὑπὸ τῶν χωρικῶν τῆς νεωτέρας ὁμιλουμένης διαλέκτου πρὸς τὴν ἀρχαιότεραν τῶν διαλέκτων τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης, ἥτοι τὴν Αἰολικὴν. Ὁ Κοραῆς μάλιστα προέβη ἔτι πέραν· κατέδειξεν ἐν αὐτῇ τῇ διαλέκτῳ λέξεις μεταχειριζομένας ἐν αὐτῇ τῇ ἀρχικῇ καταγωγῇ τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ ἐν τῇ γενέσει τῶν ὀνομάτων τῶν θεῶν αὐτοῦ, καὶ τῶν ὁποίων ἡ χρῆσις ἔπαυσεν ἐν τῇ γραμματικῇ γλώσσῃ ἀπὸ τῆς συνθέσεως τῆς Ἰλιάδος καὶ τῆς Ὀδυσσεΐας.

Ἡ ἐπιχείρησις αὕτη, τῆς ὁποίας πρῶτος ὁ Κοραῆς τοιοῦτοτρόπως ἐπελαμβάνετο, ἐπεκράτησεν ὕστερον ἐν τῇ ἐπιστήμῃ καὶ ἐφηρμόσθη εἰς τὰς διαλέκτους ὅλων τῶν λαῶν.

Οὐδεὶς ἀγνοεῖ ἤδη, ὅτι εἰς τὰς κατωτέρας τάξεις, καὶ μάλιστα παρὰ τοῖς χωρικοῖς, διατηρεῖται πάντοτε ἡ χρῆσις πλείστων λέξεων καὶ σχημάτων ἀρχαίας ἐποχῆς, ἐν ἀχρηστίᾳ ἤδη παρὰ τοῖς εὐπαιδευτοῖς οὖσων, καὶ τὰς ὁποίας μετ' ἐκπλήξεως ἀκούει τις προφερομένας ὑπὸ τῶν χωρικῶν πολλοὺς αἰῶνας μετὰ τὴν ἐκ τοῦ γράφεσθαι ἔκλειψιν αὐτῶν. Ἀλλ' ἐὰν λέξεις τινές, ἀπὸ τῶν Πελασγῶν χρονολογούμεναι (καθὼς νερόν π. χ.), ἀφοῦ ἐξωβελίσθησαν ἐκ τῆς γραφομένης γλώσσης καθ' ὅλην τὴν μεγάλην Ἑλληνικὴν ἐποχὴν, προφυλαχθεῖσαι σκοτεινῶς ἐν ταῖς χυδαίαις φράσεσι τῶν ἀγραμμάτων, ἐπανῆλθον κατὰ τὴν βαρβαρότητα τοῦ Μεσαιῶνος καὶ κατετάγησαν ἐν τῇ γενικῇ χρήσει, ὑπῆρχον ἐπίσης πολλαὶ μυθολογικαὶ παραδό-

σεις, καὶ πλεῖσται ἔννοιαὶ τὰ μυθολογούμενα πρόσωπα ἀπο-
 βλέπουσαι, τὰς ὁποίας δὲν ἀνευρίσκει τις ἤδη παρὰ τοῖς Ἑλ-
 λησιν, ἀλλὰ τῶν ὁποίων τὴν πηγὴν πρέπει ν' ἀναζητήσῃ εἰς τοὺς
 Πελασγούς. Θὰ σημειώσωμεν ἓν μόνον παράδειγμα, ἵνα δικαιο-
 λογήσωμεν τὴν χρῆσιν, ἣν νομίζομεν ὅτι δικαιούμεθα νὰ κά-
 μωμεν παραδόσειόν τινων τῆς νεωτέρας Ἑλλάδος πρὸς διασά-
 ρησιν τῶν μύθων τῆς ἀρχαίας. Ὁ Χάρων τῶν δημωδῶν προ-
 λήψεων τῶν νεωτέρων Ἑλλήνων, ὅστις ἐπιπολάζων ἐν τοῖς
 ᾄσμασι τῶν ποιμένων καὶ τῶν χωρικῶν (Ἴδε Passow, Po-
 pularia Carmina Græciæ recentioris, ἀριθ. 408-435), εἰς
 ὅλας τὰς ἱστορίας, προσέτι δὲ καὶ εἰς αὐτὰς τὰς καθημερινὰς
 ἐκφράσεις τῆς διαλέκτου, δὲν ὁμοιάζει κατ' οὐδένα τρόπον
 τῷ Χάρωνι τῆς κλασικῆς μυθολογίας, εἶναι αὐτὸ τὸ πνεῦμα
 τοῦ θανάτου (Ἴδε Faurel, Chants populaires de la Grèce,
 τόμ. I, p. lxxxvi. — Μαρίνου Βρετοῦ, Correspondant,
 t. XXXV, σελ. 579), τὸ ὁποῖον πλήττει διὰ τοῦ δρεπάνου ἢ
 τῆς σφύρας αὐτοῦ (τῷ ἀποδίδεται ἀδιαφόρως τὸ ἓν ἢ τὸ ἕτερον
 τῶν ὕπλων τούτων) τοὺς ἀνθρώπους, οὓς θέλει νὰ καταβιάσῃ
 εἰς τὴν ἄλλην ζωὴν, καὶ μεταφέρει αὐτοὺς ἐπὶ τοῦ μαύρου αὐ-
 τοῦ ἵππου (Passow, 309), ἢ μᾶλλον παλαίει πρὸς αὐτοὺς
 καὶ καταβάλλει (Passow, ἀριθ. 326-332), καθὼς καὶ ἐν τῇ
 Ἀλκίηστιδι τοῦ Εὐριπίδου παλαίει πρὸς τὸν Ἡρακλῆν, ὅταν οὗ-
 τος προσπαθῇ νὰ τὸν ἀφαιρέσῃ τὴν λείαν. Ἀλλ' ἐὰν ὁ Χάρων
 οὗτος διόλου ἦναι διάφορος τοῦ Χάρωνος τῶν Ἑλλήνων, εἶναι
 ἀπεναντίας ὁ αὐτὸς καθ' ὅλα τὰ χαρακτηριστικὰ τοῦ προσώπου
 αὐτοῦ καὶ τὰ προνόμια μετὰ τοῦ Χάρωνος τῶν Τυρρηνικῶν
 μνημείων (Ἴδε Ambrosch, de Charonte Etrusco, Breslau,
 1837, in-4°; Gerhard, die Gottheiten der Etrusker, p. 56;
 Maury, Revue archéologique, t. I, p. 665; t. IV, p. 791

et suiv.). Ἰδού λοιπὸν μία ἔννοια κοινὴ παρὰ τοῖς νεωτέροις Ἕλλησι πρὸς τοὺς Τυρρηνούς· εἶναι ἀδύνατον δὲ νὰ παραδεχθῇ τις, ὅτι αὕτη μετέβη ἐκ τῆς Τυρρηνίας εἰς τὴν Ἑλλάδα· ἄρα πρέπει νὰ παραδεχθῶμεν ἐξ ἀνάγκης, ὅτι αὕτη προέρχεται ἐκ τῆς μυθολογίας τῶν Πελασγῶν, ὑπὸ τῶν ὁποίων βεβαίως θὰ εἰσῆχθη εἰς ἀμφοτέρους τοὺς τόπους.

Παρημελημένη δὲ αὕτη ἐν Ἑλλάδι ὑπὸ τῆς κλασικῆς θρησκείας, διεφυλάχθη ἐν τῷ λαῷ, ὅπως ἀναφανῇ ἐν ταῖς ἡμέραις ἡμῶν. Τοῦτο ἐπιβεβαιοῦται καὶ ὑπὸ τῆς ὁμοιότητος τῆς ἐννοίας ταύτης μετ' ἐκείνης τῶν Κηρῶν τῆς Ὀμηρικῆς ποιήσεως, ἐν ᾗ ὁ Χάρων δὲν εἶναι εἰ μὴ τύπος ἄρρην.

Ἰδού ὅμως καὶ ἄλλα ἀρκοῦντα ὡς πρὸς τὴν οὐσιώδη μυθολογικὴν ἀξίαν τῶν δημωδῶν παραδόσεων τῶν καθ' ἡμᾶς Ἑλλήνων. Ἡ ἀνάμνησις τοῦ μύθου τῆς Δήμητρος καὶ τῆς Περσεφόνης διετηρήθη ἐν ταῖς παραδόσεσι ταύταις· τὸ ὑπόλοιπον τοῦ κολοσσιαίου ἀγάλματος τῆς Δήμητρος, εὕρισκόμενον ἤδη εἰς Cambridge, ἦτο καθ' ὅλον τὸν χρόνον τῆς ἐν τοῖς ἐρειπίοις τῆς Ἐλευσίνος ὑπάρξεως αὐτοῦ, καὶ ἐλατρεύετο παρὰ τῶν κατοίκων, ἀποκαλούντων αὐτὸ ἀγίαν Δήμητραν, καὶ προσφερόντων αὐτῷ στεφάνους ἐξ ἀνθέων, ὅπως τύχωσι καλῶν προσόδων. Ὅτε δὲ οἱ Ἄγγλοι ἀφήρεσαν αὐτὸ τῷ 1801, ἐχρειάσθη νὰ μεταχειρισθῶσι τὴν βίαν· διότι οἱ χωρικοὶ, ἀπηλπισμένοι δὲν ἐνέδιδον εἰς τὴν ἀφαίρεσιν τῆς αὐτῶν ἀγίας, καὶ διεταίνοντο, ὅτι ἡ ἀναχώρησις αὐτῆς ἤθελε προξενήσει τὴν ἀφορίαν τῶν αὐτῶν πεδίων (Clark, Greek marbles in the public library of Cambridge, σελ. 33). Διὰ τὸν αὐτὸν δὲ λόγον οἱ κάτοικοι τῆς Αἰννης ἠτιῶντο τὸν Οὐέρην ὅτι κατέστρεψε τὴν εὐφορίαν τῶν πεδίων ἐκείνων ἐπὶ τῶν ὁποίων ὁ σῖτος κατὰ πρῶτον ἀνεφύη, ἀφαιρέσας τὸ ἄγαλμα τῆς Δήμητρος.

Ἡ διήγησις αὕτη εἶχε κινήσει ζωηρῶς τὴν περιέργειάν μου, ὅτε ἐπεχείρησα τὰς ἐν Ἐλευσῖνι ἀνασκαφὰς κατὰ τὸ 1860. Ἐξήταζον τοὺς κατοίκους, ἵνα μάθω ἐὰν ἔμενον ἔτι παρ' αὐτοῖς παραδόσεις σχετικαὶ πρὸς τὴν παράδοξον ἀγίαν, τὴν ὁποίαν ἐπεκαλοῦντο οἱ πατέρες αὐτῶν. Τὸ κατ' ἀρχὰς μικραὶ ὑπῆρξαν αἱ ἐπιτυχίαι μου · διότι ἡ νέα γενεὰ, ἡ ἐν τοῖς σχολείοις μαθητευθεῖσα, ἐνέπαιζε τὰς παλαιὰς παραδόσεις τῶν προκατόχων γενεῶν, καὶ μοι διηγεῖτο τὴν ἱστορίαν τῆς Δήμητρος καὶ τῆς Περσεφόνης, ὡς αὕτη εὐρίσκεται ἐν τινι ἄρθρῳ τοῦ λεξικοῦ τοῦ Chompré. Οἱ πεπαιδευμένοι, οἱ ἐν τοῖς Ἑλληνικοῖς σχολείοις φοιτήσαντες, καθὼς ὁ Μ. Χατζημελέτης, βουλευτὴς τῆς κοινότητός του, καὶ οἱ υἱοὶ αὐτοῦ, προέβαινον μάλιστα ἐπὶ τοσοῦτον, ὥστε μὲ παρέπεμπον εἰς τὸν Ὀμηρικὸν ὕμνον. Τοῦτο βεβαίως δὲν ἦτο ἔργον μου. Τέλος πάντων εὔρον γέροντάς τινας, οἵτινες διετήρουν εἰσέτι τὰς διηγήσεις τὰς ὁποίας εἶχον ἀκούσει ἐν τῇ παιδικῇ αὐτῶν ἡλικίᾳ · ἀλλ' οἵτινες δὲν ἐτόλμων πλέον νὰ ἐπαναλάβωσιν αὐτὰς ἐνώπιον τῶν νέων, φοβούμενοι τὰς εἰρωνείας αὐτῶν. Οὐσιωδέστατος πάντων κατὰ τοῦτο ἦτο γέρων τις ἱερεὺς, πολὺ ἀκμαῖος εἰσέτι, παρὰ τὴν αὐτοῦ ἡλικίαν, καὶ τὸν ὁποῖον ἔσχον τὴν ἀτυχίαν νὰ μὴ ἐπανεύρω εἰς τὸ κατὰ τὸ τελευταῖον ἔτος ταξείδιόν μου · ἀπέδιδον εἰς αὐτὸν ἡλικίαν 114 ἐτῶν · ἀλλ' ἀναμφιβόλως πρέπει νὰ ὀλιγοστεύσῃ τις ὀλίγα ἐξ αὐτῶν · διότι οἱ Ἕλληνες, οἱ πρὸ τῆς αὐτῶν ἀνεξαρτησίας γεννηθέντες, δὲν γινώσκουσι ποτε ἀκριβῶς τὴν χρονολογίαν τῆς αὐτῶν γεννήσεως. Οὐχ ἦττον ὅμως ὁ γέρων ἐκεῖνος ἦτο πλέον ἢ ἑκατοντούτης · διότι ἐνεθυμεῖτο ὅτι, ὦν ἤδη ἐν ἡλικίᾳ τοῦ ὀπλοφορεῖν, ἐγκατέλιπε τὰ περίχωρα τῆς Κονισπόλεως ἐν Ἀλβανίᾳ τῇ πατρίδι αὐτοῦ, ἵνα ἔλθῃ ἐν Ἑλλάδι μεθ' ὅλης τῆς αὐτοῦ φυλῆς « στοὺς καιροὺς τῆς ἀλαμπάντης » (διὰ τῆς φράσεως ταύτης,

ἐξηγμένης ἐκ τοῦ Ἰταλικοῦ *Alla banda*, ἐννοοῦσιν οἱ κάτοικοι τῆς δυτικῆς Ἑλλάδος καὶ τῆς Ἠπείρου τὴν ἐποχὴν τῆς μεγάλης Ἀλβανικῆς ἐπιδρομῆς τοῦ 1770 (Ἴδε Heuzey, *le Mont Olympe et l'Acarnanie*, σ. 263). Εἶχε κατοικήσει μετέπειτα ἐπὶ πεντήκοντα ἔτη τὸ ἐπὶ τοῦ Κιθαιρῶνος χωρίον Κούντουρα, εὕρισκόμενον σήμερον ἐν καταστάσει ἐρειπίων καὶ ἐξ οὗ προέρχονται τὸ πλεῖστον μέρος τῶν ἐνεστώτων τῆς Ἐλευσῖνος κατοίκων. Ἐν τῷ χωρίῳ δ' ἐκείνῳ ἔμαθεν ὅλας τὰς ἀρχαίας τοῦ τόπου παραδόσεις · ἱερεὺς ἤδη κατὰ τὴν ἑναρξιν τοῦ ὑπὲρ ἀνεξαρτησίας ἀγῶνος ἠγωνίσθη ὡς στρατιώτης, τοῦ σταυροῦ τῶν παλληκαρίων στίλβοντος ἐπὶ τοῦ στήθους αὐτοῦ. Μετὰ δὲ τὸ τέλος τοῦ ἀγῶνος ἐγκατέλιπε τὰ ὄρη καὶ ἀποκατεστάθη ἐν Ἐλευσῖνι, ὅπου ἐπὶ πολλὰ ἔτη ὑπηρέτησε τὴν ἐκκλησίαν. Ὁ γέρον οὗτος ἱερεὺς διετήρει σῶον τὸ αὐτοῦ μνημονικόν · εἶχε καταντήσει μόνον φλύαρος, ὡς συνεχῶς συμβαίνει εἰς τοὺς γέροντας · ὠμίλει τὴν Ἑλληνικὴν βαρβάρως · ἀλλ' ἐθαύμαζε τις τὴν εὐφράδειαν καὶ τὴν εὐκρίνειαν τῆς Ἀλβανικῆς αὐτοῦ ὁμιλίας · ἐχρημάτισεν οὗτος διδάσκαλός μου ἐν τῇ γλώσσῃ ταύτῃ ἧς εἶχον ἀνάγκην, ὅπως δύναμαι καὶ διευθύνω δι' αὐτῆς τοὺς ἐργάτας μου. Κατάρθωσα δὲ διὰ τῆς ἐπιμελείας καὶ τῆς εὐγενοῦς πρὸς αὐτὸν συμπεριφορᾶς, ὅπως κερδήσω τὴν ἐμπιστοσύνην αὐτοῦ. Μ' ἐθεώρει φίλον του, καὶ καθ' ἐκάστην ἤρχετο καὶ ἐκάθητο πλησίον μου ἐν τῇ ἀνασκαφῇ, ἵνα συνομιλήσωμεν. Μοὶ διηγεῖτο τότε τὰ ἐπικά κατορθώματα τῶν κατὰ τῶν Ὀθωμανῶν μαχῶν, τὰ ἀνδραγαθήματα τῶν περιφημοτάτων κλεφτῶν καὶ τῶν ἡρώων τοῦ ὑπὲρ τῆς ἀνεξαρτησίας ἀγῶνος, ἢ μᾶλλον μυρίας ἀξιοπεριέργους ἱστορίας τῶν Νεραϊδῶν, τῶν πνευμάτων, τῶν μάγων, ἀγίων ἀμφοτέρων τῶν φύλων, ἀγνώστων ἐν τῷ ἡμερολογίῳ καὶ τῷ μηνολογίῳ · ἱστορίας, τῶν ὁποίων τὴν συλλογὴν θὰ

προσπαθήσω νὰ δημοσιεύσω ποτέ · διότι ἄλλως ἤθελεν εἶσθαι λυπηρὸν ν' ἀπολεσθῶσιν αὐται.

Τὴν ἀκόλουθον διήγησιν ἤκουσα ἐκ τοῦ στόματος αὐτοῦ τοῦ γέροντος · δὲν εἶναι ὅμως δύσκολον ν' ἀναγνωρίσῃ τις ἐν αὐτῇ τοὺς συγκεχυμένους χαρακτῆρας τῶν μύθων περὶ τῆς ἀρπαγῆς τῆς Κόρης, περὶ τῆς λύπης τῆς Δήμητρος, τῶν ταξιδίων τοῦ Τριπτολέμου καὶ τοῦ θανάτου τοῦ Ζωγρέου, κερματισθέντος ὑπὸ τῶν Τιτάνων, ἀναμεμιγμένους μετ' ἄλλων χαρακτήρων, ἀπορρέόντων ἐκ τῶν ἀρχαίων μυθιστοριῶν τῶν Ἰπποτῶν ἡμῶν, τοσοῦτῳ δημωδῶν ἐν τῇ Ἀνατολῇ κατὰ τὸν Μεσαιῶνα. Ἐπίσης διορᾷ τις ἐν αὐτῇ λεπτομερείας τῶν Χριστιανικῶν ἡθῶν, καὶ χαρακτῆρας τῆς Τουρκικῆς δυναστείας, εἰς τῶν ὁποίων τὴν ἀνάμιξιν ἐκπλήττεται ὀλοτελῶς · εὐκόλως δὲ φαίνεται, ὅτι ὁ μὲν ἐξωτερικὸς αὐτῶν τύπος ἀνανεοῦται εἰς πολλὰς αὐτῶν ἀναπλοκάς · ἡ δὲ βάσις μένει ἄθικτος.

« Ἡ ἀγία Δήμητρα ἦτο γραῖα γυνὴ Ἀθηναία, ἀγαθοεργὸς καὶ καλὴ μεταχειριζομένη πᾶσαν τὴν μικρὰν αὐτῆς περιουσίαν πρὸς διατροφὴν τῶν πτωχῶν. Εἶχε μίαν θυγατέρα, ἥτις ἦτο θαῦμα ἀπαράμιλλον ὠραιότητος. Ἀπὸ τῶν χρόνων τῆς κυρᾶς Ἀφροδίτης οὐδεὶς εἶδε πλέον τοιαύτην ὠραιότητα. Εἰς ἀγᾶς Τοῦρκος τῶν περιχώρων τοῦ Σουλίου, ὅστις ἦτο πολὺ κακὸς καὶ ἐπιτήδειος εἰς τὴν μαγείαν (ὁ Αἰδωνεὺς εἰς τὰ Ἡπειρωτικὰ, τὰ ὑπὸ Rouqueville δημοσιευθέντα, φαίνεται ἐπίσης ἄνθρωπός τις βασιλεύων ἐφ' ἐνὸς μέρους τῆς Ἡπείρου, ἐπὶ τοῦ ὁποίου ἔθετον τὸν Ἀχέρωντα καὶ τὸν Κωκυτὸν), διέκρινεν αὐτὴν ἡμέραν τινὰ κτενίζουσαν τὴν αὐτῆς κόμην, ἥτις εἶχε τὸ χρῶμα τοῦ χρυσοῦ καὶ κατέπιπτε μέχρι τῆς γῆς. Ἠράσθη αὐτῆς περιπαθῶς, καὶ παραμένων εὐκαιρίαν ὅπως τῇ ὁμιλήσῃ, ἐπειράθη ν' ἀππλανήσῃ αὐτήν. Ἀλλ' αὕτη, ἐπίσης φρόνιμος ὅσον καὶ

ώραία, ἀπώθησε πάσας τοῦ ἀπίστου τὰς ἀποπείρας. Ἐκτοτε ἀπεφάσισεν οὗτος ν' ἀρπάσῃ αὐτὴν καὶ τὴν θέσῃ ἐντὸς τοῦ χαρεμίου του. Τὴν νύκτα τῶν Χριστουγέννων λοιπὸν, ἐνῶ ἡ Δήμητρα ἦτο εἰς τὴν ἐκκλησίαν, ὁ ἀγᾶς παρεβίασε τὴν θύραν τῆς οἰκίας αὐτῆς, συνέλαβε τὴν κόρην ἣτις ἔμενε μόνη, τὴν ἀπήγαγε παρὰ τὰς ἀπελπιστικὰς αὐτῆς φωνὰς καὶ, κρατῶν αὐτὴν εἰς τὰς αὐτοῦ ἀγκάλας, ἐρρίφθη ἐπὶ τοῦ ἵππου του. Ὁ ἵππος ἦτο θαυμάσιος, χρώματος μέλανος· ἐξέπεμπε πῦρ ἐκ τῶν μυκτήρων αὐτοῦ, καὶ ἠδύνατο δι' ἐνὸς πηδήματος νὰ εὔρεθῃ ἀπὸ τῶν Ἀνατολῶν εἰς τὰς Δυσμᾶς. Ἐν διαστήματι ὀλίγων στιγμῶν ὠδήγησεν οὗτος τὸν ἄρπαγα μετὰ τῆς λείας αὐτοῦ μέχρι τῶν ὁρέων τῆς Ἠπείρου.

«Ἐπανελθοῦσα ἡ Δήμητρα ἐκ τῆς ἐκκλησίας καὶ εὔροῦσα τὴν μὲν οἰκίαν αὐτῆς βεβιασμένην, τὴν δὲ θυγατέρα αὐτῆς ἄρπαγεῖσαν, ἀπηλπίσθη ἐντελῶς! Ἡρώτησε τοὺς γείτονας ἂν πως ἐγνώριζον τί ἀπεγένετο ἡ θυγάτηρ αὐτῆς· ἀλλ' αὐτοὶ δὲν ἐτόλμησαν νὰ τῇ διηγηθῶσι τὸ συμβᾶν, φοβούμενοι τοὺς Τούρκους καὶ τὴν ἐκδίκησιν αὐτῶν. Ἀπηυθύνθη πρὸς τὸ δένδρον, τὸ ὁποῖον ἀνεφύετο ἔμπροσθεν τῆς οἰκίας της· ἀλλὰ τὸ δένδρον οὐδὲν ἐγίνωσκε νὰ τῇ εἴπῃ. Συνεβουλεύθη τὸν ἥλιον· ἀλλ' ὁ ἥλιος οὐδὲν ἐγίνωσκε νὰ τῇ ἀναγγεῖλῃ. Ἀπετάθη πρὸς τὴν σελήνην καὶ τοὺς ἀστέρας· ἀλλὰ καὶ ἐντεῦθεν οὐδὲν ἠδυνήθη νὰ μάθῃ. Ἐπὶ τέλους ὁ πελαργὸς, ὅστις ἐνεφώλευεν ἐν τῇ στέγῃ τῆς οἰκίας αὐτῆς, τῇ λέγει· «Πρὸ πολλοῦ συγκατοικοῦμεν· εἶσαι ἐπίσης γραῖα ὡς ἐγώ· ἄκουσον· ἦσο πάντοτε καλὴ πρὸς ἐμέ· δὲν ἐτάραξάς ποτε τὴν φωλεάν μου, καὶ ποτέ μ' ἐβοήθησας ν' ἀποσοβήσω τὸ σαρκοφάγον ὄρνεον, τὸ ὁποῖον ἤθελε ν' ἀρπάσῃ τὰ νεογνά μου. Πρὸς ἀμοιβὴν λοιπὸν θά σοι εἴπω ὅ,τι γινώσκω περὶ τῆς θυγατρὸς σου. Αὕτη ἠρπάγη ὑπὸ τινος Τούρκου,

ἵππεύοντος ἐπὶ μαύρου ἵππου, ὅστις ὠδήγησεν αὐτὴν πρὸς δυσμάς· ἐλθέ, θ' ἀναχωρήσω μετὰ σοῦ, καὶ θ' ἀναζητήσωμεν αὐτὴν ὁμοῦ. »

« Ἀνεχώρησεν ἡ Δήμητρα συνοδευομένη ὑπὸ τοῦ πελαργοῦ. Ἦτο ἐποχὴ χειμῶνος, ὁ καιρὸς ἦτο ψυχρὸς, καὶ ἡ χιὼν ἐκάλυπτε τὰ ὄρη· ἡ δὲ δυστυχὴς γραῖα εἶχε καταβληθῇ ὑπὸ τοῦ ψύχους καὶ μόλις ἠδύνατο νὰ βαδίσῃ. Ἡρώτα πάντα τὸν ἀπαντώμενον ἂν εἶδε τὴν θυγατέρα αὐτῆς· ἀλλ' οἱ ἐρωτώμενοι ἢ ἔσκωπτον αὐτὴν, ἢ δὲν τῇ ἀπῆντων ποσῶς! Αἱ ὑπ' αὐτῆς κρουόμεναι θύραι ἐκλείοντο, καὶ οὐδαμοῦ ἐγίνετο δεκτὴ· διότι οἱ ἄνθρωποι δὲν ἀγαπῶσι πολὺ τὰς περιπετείας. Διὸ ἔκλαιε διαρκῶς καὶ ἐθρηνῶδει ἑαυτήν. Καὶ ὅμως, οὕτως ἔχουσα, ἐσύρθη μέχρις Ἐλευσίνος· ἀλλ' ἐκεῖ φθάσασα, ἀπηυδνημένη ἐκ τοῦ κόπου καὶ τοῦ ψύχους, ἐξηπλώθη ἐν τινι τῆς ὁδοῦ ἄκρῳ.

« Σχεδὸν ἔπνεε τὰ λοίσθια, ὅτε κατ' εὐτυχίαν διῆλθεν ἐκεῖ ἡ σύζυγος τοῦ Κοτζάμπαση, ἐπανερχομένη ἐκ τῆς ἐπιθεωρήσεως τῶν στρατευμάτων· ὠνομάζετο αὕτη Μαριγώ· καὶ, ἐπειδὴ ἔλαβεν οἶκτον πρὸς τὴν γραῖαν, τὴν ἐβοήθησε νὰ ἐγερθῇ, καὶ ὠδήγησεν αὐτὴν εἰς τὸν σύζυγόν της, Νικόλαον ὀνομαζόμενον, ὅστις ἦτο ἐπίσης οἰκτείρμων ὡς ἡ σύζυγός του. Ἐπεριποιήθησαν λοιπὸν ἀμφότεροι ὅσον ἠδύναντο τὴν τεθλιμμένην, τῇ ἔδωκαν πᾶσαν συνδρομὴν καὶ προσεπάθησαν νὰ τὴν παρηγορήσωσιν. Ἡ δὲ ἁγία Δήμητρα πρὸς ἀμοιβὴν ἠυλόγησε τοὺς ἀγροὺς αὐτῶν καὶ τοῖς ἔδωκε τὴν εὐφορίαν. Ὁ Κοτζάμπασης Νικόλαος εἶχεν υἱὸν ὠραῖον, ῥωμαλέον, γενναῖον καὶ ἐπιτήδειον· ἐν ἐνὶ λόγῳ ἦτο τὸ καλλήτερον παλληκάρι τῆς περιφερείας. Ὁ νέος οὗτος, βλέπων ὅτι ἡ Δήμητρα δὲν ἦτο εἰς κατάστασιν νὰ ἐξακολουθήσῃ τὴν πορείαν της, προσεφέρθη ἵνα ἀναλάβῃ τὴν ἀναζήτησιν τῆς ἀρπαγείσης νεάνιδος, προτείνας ὡς μόνην ἀμοιβὴν ὅπως τῷ

δοθῇ αὕτη ὕστερον σύζυγος. Τούτου δὲ ἀποδεχθέντος, ἀνεχώρησεν οὗτος μετὰ τοῦ πιστοῦ πελαργοῦ, ὅστις δὲν ἠθέλησε νὰ διακόψῃ τὴν ἐπιχείρησίν του.

« Περὶ πλανήθη ἐφ' ἱκανὰς ἡμέρας ὁ νέος ἄνευ οὐδεμιᾶς ἀνακαλύψεως· ἐπὶ τέλους ὁμῶς, ἐνῶ νύκτα τινὰ διέμενεν ἐν τινὶ δάσει ἐν τῷ μέσῳ τῶν ὀρέων, διέκρινεν εἰς μακρινὴν ἀπόστασιν μέγα καὶ ζωηρὸν φῶς. Διηυθύνθη πρὸς τὸ μέρος ἐκεῖνο κατεπειγόντως· ἀλλὰ τὸ φῶς ἦτο πολὺ ἀπωτέρω ἢ ὅσον οὗτος, ἐξάπατηθεὶς ὑπὸ τῆς νυκτὸς, ἐνόμιζεν· ἐν τούτοις ἔφθασεν ἐκεῖ, καὶ μετὰ μεγάλης αὐτοῦ ἐκπλήξεως εὔρε τεσσαράκοντα δράκοντας, κατακειμένους καὶ ἐπιτηροῦντας μέγιστον λέβητα καχλάζοντα ἐπὶ τῆς πυρᾶς.

« Ἐν τῇ θεᾷ ταύτῃ μὴ δειλιῶν, ἀνυψοῖ διὰ μόνης τῆς μιᾶς χειρὸς τὸν λέβητα, ἀνάπτει μίαν δᾶδα καὶ ἐπαναθέτει αὐτὸν ἐπὶ τοῦ πυρός. Οἱ δράκοντες, ἐκπλαγέντες ὑπὸ τῆς δυνάμεως αὐτοῦ, ἐκύκλωσαν αὐτὸν πάραυτα καὶ τῷ εἶπον· « Σὺ ὅστις διὰ μόνης μιᾶς χειρὸς ἠδυνήθης νὰ σηκώσῃς τὸν λέβητα, τὸν ὁποῖον ἡμεῖς ὅλοι ὁμοῦ μόλις δυνάμεθα νὰ σηκώσωμεν, σὺ μόνος εἶσαι ἱκανὸς ν' ἀρπάσῃς νέαν τινὰ, τὴν ὁποίαν πρὸ πολλοῦ μὲν προσπαθοῦμεν νὰ αἰχμαλωτίσωμεν, ἀλλὰ δὲν δυνάμεθα νὰ κατορθώσωμεν τοῦτο ἔνεκα τοῦ μεγάλου ὕψους τοῦ πύργου ἐν τῷ ὁποίῳ μάγος τις κρατεῖ αὐτὴν ἐγκλειστον. » Ὁ υἱὸς τοῦ Κοτζάμπαση τῆς Ἐλευσῖνος ἐνόησε πόσον ἦτο δύσκολον νὰ διαφύγῃ τὰς χεῖρας τῶν τεράτων τούτων. Συνοδευόμενος λοιπὸν ὑπὸ τῶν τεσσαράκοντα δρακόντων ἔφθασε παρὰ τὸν πύργον· καὶ, ἐξετάσας καλῶς τὰ καθέκαστα αὐτοῦ, διέταξε καὶ τῷ ἐδόθησαν μεγάλα καρφία, τὰ ὁποῖα ἐπήγνυεν ἐπὶ τοῦ τοίχου ἐν εἵδει κλίμακος, καὶ τῶν ὁποίων ἀνερχόμενος ἀφήρει τὰ ὀπισθεν αὐτοῦ μένοντα, ὅπως μὴ δυνηθῶσιν οἱ δράκοντες νὰ τὸν ἀκολου-

θήσωσι· φθάσας εἰς τὴν κορυφὴν τοῦ πύργου, ἐν τῇ ὁποίᾳ ὑπῆρχε μικρόν τι παράθυρον, διὰ τοῦ ὁποίου μετὰ βίας εἰσῆλθε, ἐπρότεινεν εἰς τοὺς δράκοντας ν' ἀναβῶσι, μιμούμενοι αὐτὸν, ὁ εἰς ὀπισθεν τοῦ ἄλλου, τὸ ὁποῖον καὶ ἔπραξαν. Ἀλλ' ὁ τρόπος οὗτος τῆς ἀναβάσεως παρείχεν αὐτῷ τὸν καιρὸν νὰ φονεύῃ τὸν πρῶτον παρουσιαζόμενον μέχρι τῆς ἀναβάσεως τοῦ ἀκολουθῶντος αὐτῷ καὶ νὰ ρίπτῃ αὐτὸν εἰς τὸ ἄλλο μέρος τοῦ πύργου, ὅπου ὑπῆρχε μεγίστη αὐλὴ, κῆπος θαυμασίος καὶ μεγαλοπρεπὲς μέγαρον. Ἀπαλλαγείς δὲ τοιουτοτρόπως τῶν ἐπικινδύνων αὐτοῦ φυλάκων, κατήλθεν εἰς τὸ ἐσωτερικὸν τοῦ πύργου, ὅπου εὔρε τὴν θυγατέρα τῆς ἁγίας Δήμητρος, τῆς ὁποίας ἡ ὠραιότης κατέφλεξεν αὐτὸν πάραυτα διὰ θερμοτάτου ἔρωτος.

« Ἐπὶ τῶν γονάτων αὐτῆς κατέκειτο οὗτος, ὅτε ἐπέρχεται ὁ μάγος ἁγᾶς, ὅστις, ἔξω ἑαυτοῦ ὑπὸ θυμοῦ γενόμενος, ἐρρίφθη ἐπὶ τοῦ νέου. Ἀλλὰ καὶ οὗτος ἀντετάχθη αὐτῷ γενναίως. Ὁ μὲν ἁγᾶς εἶχε δύναμιν ὑπεράνθρωπον· πλὴν καὶ ὁ υἱὸς τοῦ Νικολάου δὲν ἦτο ὑποδεέστερος κατὰ τοῦτο. Ὁ ἁγᾶς ὅμως εἶχε τὴν δύναμιν νὰ μεταβάλλῃ μορφήν κατὰ τὴν ἐπιθυμίαν του. Μετεβλήθη λοιπὸν εἰς λέοντα, εἰς ὄφιν, εἰς ὄρνεον σαρκοφάγον καὶ εἰς φλόγα, ἐλπίζων ὑπὸ τινὰ τῶν τοιούτων μορφῶν νὰ καταβάλλῃ τὸν ἀντίπαλόν του· ἀλλ' οὐδὲν ἠδύνατο νὰ ταράξῃ τὸ ἀτρόμητον παλληκάρι.

« Ἐπὶ τρεῖς ἡμέρας ἐπάλαιον τοιουτοτρόπως ὁ ἁγᾶς καὶ ὁ Ἐλευσίνιος νέος χωρὶς οὐδέτερος αὐτῶν νὰ ἀποκάμῃ. Τὴν μὲν πρώτην ἡμέραν ἐφάνη ἡττημένος ὁ ἁγᾶς· ἀλλὰ τὴν δευτέραν ἐφάνη μᾶλλον νικητής· περὶ δὲ τὸ τέλος τῆς ἡμέρας ἐφόνευσε τὸν νέον αὐτοῦ ἀντίπαλον, καὶ διήρесе τὸ πτώμα αὐτοῦ εἰς τέσσαρα μέρη, τὰ ὁποῖα διέσπειρεν εἰς τὰς τέσσαρας τοῦ πύργου προσόψεις!

« Παρασυρθεὶς ἔπειτα ὑπὸ τοῦ θριάμβου του, ἐκακοποίησε τὴν θυγατέρα τῆς Δήμητρος, τῆς ὁποίας ἕως τότε εἶχε φεισθῇ τὴν παρθενίαν. Ἀλλὰ τὴν νύκτα ὁ πελαργὸς ἔσπευσε ταχυπτέρως εἰς πολὺ μακρὰν ἀπόστασιν, ὅπως ἀναζητήσῃ τι χόρτον μαγευτικόν, τὸ ὁποῖον ἐγνώριζεν. Ἐπανῆλθε, φέρων αὐτὸ ἐπὶ τὸν ῥάμφον του, καὶ προσέτριψε δι' αὐτοῦ τὰ χεῖλη τοῦ ἀποθανόντος νεανίου. Τὰ μέλη τοῦ πτώματος ἠνώθησαν πάραυτα, καὶ ὁ νεκρὸς ἀνέστη! Ἀλλὰ σχεδὸν ἀπηλπίσθη, μαθὼν τὰ μετὰ τὸν θάνατον αὐτοῦ συμβάντα. Ἐρρίφθη λοιπὸν μετὰ μεγαλειτέρας παραφορᾶς τὴν τρίτην ἡμέραν ἐπὶ τοῦ ἁγᾶ, ἵνα τιμωρήσῃ αὐτὸν διὰ τὸ ἔγκλημά του· καὶ πάλιν ἐφαίνετο ὅμως ἡττημένος, ὅτε συνέλαβε τὴν καλὴν ἰδέαν νὰ ἐπικαλεσθῇ τὴν Παναγίαν, θέσας ὅρκον, ἐὰν θριαμβεύσῃ, νὰ καρῇ μοναχὸς ἐν τῇ μονῇ τῆς Φανερωμένης (ἐπὶ τῆς νήσου Σαλαμῖνος καὶ κατέναντι τῆς Ἐλευσίνος). Ἡ θεία προστασία τῷ ἐχορήγησε δυνάμεις, καὶ ἐθριάμβευσε, καταβάλων τὸν ἀντίπαλόν του. Ὁ δὲ πελαργὸς, ὁ τοσοῦτο βοηθήσας αὐτὸν, ἐρρίφθη τότε ἐπὶ τοῦ ἐκτάδην κειμένου ἁγᾶ καὶ ἐξώρυξε τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτοῦ· ἔπειτα ἀπέσπασε διὰ τοῦ ῥάμφου αὐτοῦ τρίχα τινὰ λευκὴν, ἣτις διεκρίνετο ἐν τῷ μέσῳ τοῦ καλύπτοντος τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ μέλανος πλοκάμου. Ἐκ δὲ τῆς τριχὸς ἐκείνης ἐξήρτητο ἡ ζωὴ τοῦ μάγου Τούρκου, ὅστις εὐθὺς ἀφαιρεθείσης αὐτῆς ἐξέπνευσεν.

« Λαβὼν ὕστερον μεθ' ἑαυτοῦ τὴν νεάνιδα ὁ νικητὴς τοῦ ἁγᾶ ὠδήγησεν αὐτὴν εἰς Ἐλευσίνα περὶ τὰς ἀρχὰς τῆς ἀνοιξέως, καὶ ὅτε τὰ ἄνθη ἤρχιζον νὰ φαίνωνται εἰς τοὺς ἀγρούς. Μετὰ ταῦτα δὲ ἐκτελὼν τὸν ὅρκον του, μετέβη ἐν τῇ μονῇ, ὅπως λάβῃ τὸ μοναχικὸν σχῆμα. Ἡ δὲ ἁγία Δήμητρα ἀνεχώρησε μετὰ τῆς θυγατρὸς αὐτῆς· οὐδεὶς δὲ γινώσκει τί ἀπεγένοντο αὐταὶ ὕστερον· ἀλλ' ἐν τούτοις ἔκτοτε αἱ πεδιάδες τῆς Ἐλευ-

σῖνος χάρις εἰς τὴν εὐλογίαν τῆς ἀγίας δὲν ἔπαυσαν τοῦ εὐφορεῖν. »

Ὁ περὶ ἀγίας Δήμητρος μῦθος ἀνῆκεν ἰδίως εἰς τὸν λαὸν τῆς Ἐλευσῖνος · ὅθεν δὲν πιστεύω νὰ εὕρῃ τις ἀλλαχοῦ ἵχνη αὐτοῦ. Ἀλλ' ἐὰν λάβῃ ὑπ' ὄψιν τὰς σχέσεις διὰ τῶν ὁποίων ἀνωτέρω κατεδείξαμεν, ὅτι ἔφηβός τις ἠδύνατο ν' ἀντικαταστήσῃ τὴν ἀρπαγεῖσαν παρθένον θεάν, δὲν εἶναι περίεργον, ἐν Ἡπείρῳ, ἐν αὐτῷ τῷ τόπῳ ἐν ᾧ παραδόσεις τινὲς ὑπεστήριζον ὅτι ἐβασίλευσεν ὁ Αἰδωνεὺς, καὶ ὅπου ἐδείκνυον ἐν τῶν στομάτων τοῦ Ἄδου, εἰς τὸ ὅποιον ἀπέδιδον ἐνίοτε τὴν ἀρπαγὴν τῆς Περσεφόνης, δὲν εἶναι περίεργον, λέγομεν, ν' ἀπαντᾷ τις τὴν ἱστορίαν ἀγίου τινὸς Δημητρίου, νέου ἀρπαγέντος ἔνεκα τῆς ὠραιότητος αὐτοῦ, καὶ φονευθέντος ὑπὸ τινος Τσιφλίμπαση, Καρασχειλάμ (μαύρου διαβόλου) ὀνομαζομένου, ὡς μὴ θέλοντος νὰ ἐνδώσῃ εἰς τὰς αἰσχροὺς αὐτοῦ ἐπιθυμίας;

Τὸ μὲν κατ' ἀρχὰς ὁ ἅγιος οὗτος ἐτιμᾶτο ἰδίως πλησίον τῶν Ἰωαννίνων · ἀλλ' ὕστερον ἐξετάθη ὀλίγον κατ' ὀλίγον ἐπὶ τοσοῦτον, ὥστε ἐνθυμοῦμαι, ὅτι ἀπῆντησα τὴν εἰκόνα τοῦ νέου Δημητρίου ἐν τοῖς εἰκονοστασίοις πολλῶν ἀγροτικῶν ναῶν εἰς τὰ περίξ τῆς Κωνσταντινουπόλεως. Ἦτο ἐζωγραφημένος μετὰ τῆς φουστανέλλας καὶ τῆς Ἀλβανικῆς ἐνδυμασίας. Ἡ δὲ ἱστορία αὐτοῦ θεωρεῖται μυθώδης ὑπὸ τῶν πεπαιδευμένων Ἑλλήνων κληρικῶν, καὶ ἡ Ἀνατολικὴ Ἐκκλησία οὐδέποτε ἠθέλησε ν' ἀναγνωρίσῃ αὐτὸν ἐπισήμως.

Πολλὰ τῶν Ἀθηνῶν πρόσωπα, πρὸς τὰ ὅποια ἐλάλησα περὶ τοῦ μύθου τῆς ἀγίας Δήμητρος, μοὶ ὑπέδειξαν τὸν μῦθον τοῦ λεγομένου τούτου ἀγίου Δημητρίου, διατεινόμενοι, ὅτι οὗτος πρέπει νὰ τεθῇ εἰς παραλληλισμὸν πρὸς ἐκεῖνον, καθὼς ἀπηχῶν πολὺ ἀπωτέρω καὶ ἐκ τῶν αὐτῶν παραδόσεων.